

**ІСТОРИЧНІ ВІХИ ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ІМЕНІ
М.І. ВАВИЛОВА ІНСТИТУТУ СВИНАРСТВА І АПВ НААН УКРАЇНИ**

Опара Н.М.

Полтавська державна аграрна академія
(м. Полтава)

28 жовтня (10 листопада) цього року виповнюється 135 років з дня заснування Полтавського дослідного поля (Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М.І. Вавилова Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН України).

Сільськогосподарські дослідні установи виникли в Росії значно раніше, ніж за кордоном. За ініціативою М.В. Ломоносова ще в 1765 році при Російській Академії наук були організовані «класи землеробства», а також створено Російське Вільне економічне товариство.

Перші поодинокі дослідні сільськогосподарські установи виникають у Росії в 30-роки XIX ст.

В 1865 році було організовано Полтавське сільськогосподарське товариство. Ініціатором об'єднання сільських господарств Полтавської губернії і організації Полтавського сільськогосподарського товариства був князь С.В. Кочубей.

21 травня (3 червня) 1865 року був затверджений устав товариства, а 29 вересня (10 жовтня) відбулось перше засідання товариства. 29 вересня 1856 року на засіданні товариства обговорювалось «предложение об учреждении полей или ферм для сельскохозяйственных опытов», що надійшло від першого секретаря товариства Ф.І. Гейдука.

Полтавське сільськогосподарське товариство 15 (27) липня 1884 року постановило представити губернським земським зборам клопотання про відкриття Дослідного поля виключно на кошти земства. Губернські земські збори відпустили Товариству на щорічні витрати дослідного поля 3050 рублів і затвердило устав Дослідного поля. На підставі цього уставу 28 жовтня (10 листопада) 1884 року Полтавське сільськогосподарське товариство вибрало першу Раду Дослідного поля, поклавши тим самим початок його існування.

Через відсутність матеріальних коштів питання про організацію дослідної установи вирішувалося 16 років. В організації Полтавського дослідного поля приймав активну участь професор Харківського університету А.Є. Зайкевич. 31 березня (12 квітня) 1885 за рекомендацією Зайкевича загальні збори членів Товариства вибрали на посаду директора дослідного поля Бориса Петровича Черехаїна.

26 квітня 1885 року була придбана ділянка землі для постановки дослідів площею в 20 десятин, 325 кв. сажень (21,94 га) з будівлями. В жовтні 1886 року було придбано ще 1,25 десятин землі.

Розміри дослідної ділянки (23,30 га), та бюджет Дослідного поля (3050 рублів) залишалися такими до 1893 року.

Перша програма робіт на 1886-1894 роки була складена Б.П. Черепаниним за консультацією з А. Є. Зайкевичем, І.А. Стебутом, О.О. Ізмаїльським, В.В. Докучаєвим, П.А. Костичевим.

У березні 1891 року Б.П. Черепанин залишив роботу на Дослідному полі, його директором був вибраний помічник Бориса Петровича – В.Н. Дьяков (керував установою 1891-1899). Разом з Т.О. Широких ним було складено зведений звіт за 7 років роботи (1886-1892). Для покращення роботи Дослідного поля Полтавське сільськогосподарське товариство у 1893 році придбало на відпущені йому земством асигнування додатково 1184 кв. сажень (49,59 га) землі. Створюється «Новий хутір». З 1893 року загальна площа Дослідного поля досягла 67 десятин (73 га). В 1909 році були видані «Итоги работ Полтавского опытного поля за двадцать лет».

Підсумки роботи Дослідного поля публікувалися в річних і зведених звітах, а також систематично висвітлювалися в періодичній пресі, в журналах «Земледельческая газета», «Хозяин», «Южно-русская сельскохозяйственная газета», «Журнал опытной агрономии», «Хуторянин».

В 1901 році Полтавські губернські збори постановили перетворити Полтавське дослідне поле в дослідну станцію 2-го розряду.

В 1909 році під час святкування 25-річного ювілею Дослідного поля було вирішено питання про перетворення його в дослідну станцію з організацією у ній ряду нових наукових відділів. У 1910 земельна площа досягла 87,2 га. В цьому ж році були створені ентомологічний і агрохімічний відділи, в 1912 році – відділ тваринництва, в якому в 1914 році були початі дослідні з птицею; в 1913 – відділ метеорології; в 1914 – відділ по вивченню бур'янистої рослинності. В 1911 році було розпочато і в 1912 році закінчено будівництво лабораторного корпусу. В 1921 році площа дослідної станції збільшилася до 785 га.

В 1929 році окрім випусків наукових праць, з метою популяризації отриманих результатів, кращого впровадження їх у селянське середовище науковцями станції було опубліковано серію брошур «На допомогу селянству в боротьбі за кращий врожай», «О чистых и занятых парах», «Удобрения и урожай», «Сахарная и кормовая свекла».

З 1925 по 1930 роки Полтавська дослідна станція видавала науково-популярний сільськогосподарський журнал «Полтавський селянин», в 1930 році – журнал «За новое село».

В 1928 році відділ тваринництва дослідної станції виділено в окремо самостійно науково-дослідну одиницю – Полтавську зоотехнічну дослідну станцію, яка в подальшому стає Полтавським науково-дослідним інститутом свинарства (нині Інститут свинарства і АПВ НААН України).

В 1931 році в окрему установу виділяється метеорологічний відділ (в подальшому Полтавська обласна метеорологічна станція). Нині це Полтавський обласний центр з гідрометеорології українського гідрометцентру ДСНС).

В жовтні 1930 року на базі Полтавської сільськогосподарської дослідної станції була створена Українська науково-дослідна станція кормових рослин. Через рік вона була перетворена в Український науково-дослідний інститут

кормів. Після цієї реорганізації ентомологічний відділ став відділом захисту рослин.

В липні 1956 року у відповідності з постановою лютого (1956) Пленуму ЦК КПРС «О мерах по улучшению работы научно-исследовательских учреждений» на базі Української філії Всесоюзного науково-дослідного інституту кормів ім. В.Р. Вільямса, а також радгоспу ім. Червоної армії (с. Степне Полтавського району) була створена Полтавська державна обласна сільськогосподарська дослідна станція.

В 1964 році директором дослідної станції став М.М.Чекалін. в цьому ж році до дослідної станції був приєднаний крупний насінневий радгосп «Вирішальний» Лохвицького району. В 1964 році при Полтавській дослідній станції створили зональну агрохімічну лабораторію.

З 1968 року Дослідну станцію очолює А.А. Султанський, з 1971 – А.Т. Гуленко. З 1973 року станцію починає очолювати В.К. Чуйко.

В листопаді 1978 року науково-технічна рада станції постановила створити музей історії наукового землеробства. 5 жовтня 2018 року цьому музею був наданий статус народного. В жовтні 1981 року рішенням Ради Міністрів Української РСР на базі Полтавської державної сільськогосподарської станції і її дослідного господарства (головне підприємство), елітно-насінницьких радгоспів «Вирішальний» та «9 січня» було створено науково-виробниче об'єднання «Еліта». В 1983 році до складу об'єднання увійшов держплемзавод ім. Декабристів (Миргородський район).

Рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної Ради народних депутатів від 22 грудня 1987 року був створений Центр наукового забезпечення агропромислового комплексу Полтавської області з головною установою – Полтавською державною Ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарською дослідною станцією імені М.І. Вавилова Полтавського НПО «Еліта».

З 1884 року на станції закладений і ведеться унікальний дослід «Беззмінне жито», з 1883 року – «Цілина», з 1964 – «Переліг».

В різні часи директором станції були: Соколовський Ю.Ю. (1899-1904), Третьяков С.Ф. (1904-1918), Сталінська А.П. (1918-1920), Сазанов В.І. (1920-1930), Бондаренко П.М. (1935-1938), Мильков А.К. (1938-1940), Мохін М.К. (1944-1949), Власюк І.І. (1948-1956), Кузьменко М.В. (1956-1961), Якубенко П.М. (1961-1964), Чекалін М.М. (1964-1969), Султанський О.О. (1969-1971), Гуленко О.Г. (1971-1973), Чуйко В.К. (1973-1992), Опара М.М. (1992-2000), Чекрізов І.О. (2000-2011), Гангур В.В. (2011-2012).

З січня 2013 установа носить назву Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція імені М.І. Вавилова Інституту свинарства і АПВ НААН України. З 2013 і до теперішнього часу установою керує Кохан А.В.

Хочеться сподіватися, що в ювілейний рік для цієї знаної не тільки в нашій державі, а і на теренах колишнього СНГ і світу установі, а також ювілейний рік у біографіях окремих її керівників (Сазанов В.І.) аграрна

наукова спільнота України об'єднається для проведення великого наукового зібрання з приводу такої знаменної дати.

Список використаних джерел

1. Третьяков Сергій Федорович (1872-1918): бібліографічний покажчик наукових праць за 1895-1921 рр./ уклад: В.А. Вергунов, В.М. Самородов, Н.М. Опара; НААН, ДНСГБ, Полтавська держ. аграр. акад.; наук. ред. В.А.Вергунов. – Полтава, 2011. – 136 с.: порт. – (сер. «Біобібліографія вчених-аграріїв України; кн. 44).
2. Гриб Н.И., В.К. Чуйко Полтавская Ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственная опытная станция им. Вавилова. К.: Лыбидь, 1991. – 232с.: фото.
3. Апостол раціонального рільництва С.Ф. Третьяков. /уклад: В.А. Вергунов, В.М. Самородов, Н.М. Опара; Полтавська держ. аграр. акад., ДНСГБ; наук. ред. В.А.Вергунов. – Полтава, 2011. – 200 с., іл.
4. Опара Н.М. С.Ф. Третьяков (1872-1918) та його наукова агрономія: монографія. НААН, ННСГБ; за наук. ред. В.А. Вергунова. – К.; Полтава: Полтавський літератор, 2012. 192 с.; портр, фото. – (Іст. бібліограф. Сер. «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії; - кн.. 64).